

Özelleştirme: Sonuçlar ve Tartışmalar

Murat Çokgezen

Özelleştirme kavramını ilk defa 1980li yılların başında, o dönem başbakan olan Turgut Özal'dan duymuştum. Gerçi konuşulan tam olarak bir özelleştirme değil, Boğaz Köprüsü gelirlerine endeksli iç borçlanma senetlerinin çıkartılması ile ilgiliydi, ancak tartışma, muhalefetin çarpıtmasıyla, kamuoyunda "Boğaz Köprüsü'nün satılması" şeklinde ele alınmaktaydı. Özal, "satarım", muhalifler "sattırmam" diye diretiyorlardı.

Daha sonra Anavatan Partisi iktidarında özelleştirme gerçek anlamında da gündeme geldi. Özelleştirme takip eden tüm hükümetlerin programında yer aldı. Bu nedenle üzerine çok tartışmalar yapıldı, çok şeyler yazıldı. Yirmi yıllık bu zaman diliminde birçok kuruluşun özelleştirmesi de gerçekleşti. Ancak yapılanlar ile tartışmalar yan yana konya tartışmaların kapsamının yapılan özelleştirmeden birkaç kat daha büyük olduğu görülecektir. Hatta son zamanlarda özelleştirme, enflasyon, kriz, iç ve dış borçlar tartışmalarının arasından sıyrılıp gündeme bile gelememekteydi. 2005 yılında herkesi şaşırtan gelişmeler yaşandı. Yılan hikâyesine dönen ve Mümtaz Soysal'ın direnişi ile özdeşleşen Türk Telekom'un, rüşvetleriyle ünlenmiş araç muayene istasyonlarının, birkaç defa alınıp satılan Tüpraş'ın, olaylı alıcılarıyla Galata Limanı'nın satılması gibi maddi ya da sembolik değeri yüksek özelleştirmelerin ardından özelleştirme iyi ve kötü yönleriyle yeniden gündemde ilk sıralardaki yerini aldı. Fakat son tartışmalar gösteriyor ki, uzun zaman gündemden düşmenin etkisiyle olsa gerek, herkes özelleştirme tartışmalarını unutmuş ya da siyasi iktidarlar bunu iyi anlatamamışlar. 1990'ların başında kapitalist sisteme geçen ülkeler bile özelleştirmede bizden daha fazla yol kat etmiş, biz ise hâlâ çeyrek asır öncesinin tartışmalarını yapıyoruz. Okumakta olduğunuz yazı özelleştirme bilgilerimizi tazeleme amacıyla kaleme alındı. Çeşitli kısıtlar nedeniyle gözden kaçırılan noktalar olabilir; ancak gündemdeki tartışmaların yarattığı soru işaretlerinin giderilmesine özen gösterildi.

Ekonomide devletin kendine ait işletmeler kurmasının ya da devralmasının birkaç sebebi var. Birincisi, 20. yüzyıl başlarında Türkiye gibi bir ülkede, örneğin demir çelik fabrikası gibi bir tesisi kuracak sermaye özel sektörde yoktu. Bu nedenle zamanın yöneticileri bu işi devletin yapması gerektiğini düşündüler. İkincisi, işletme teknolojisinin ekonomik açıdan tekeli daha ekonomik kıldığı alanlarda (elektrik, su dağıtımı, kanalizasyon vs.) özel sektörün konumunu tüketiciler aleyhine kullanacağı, bu nedenle işletmenin devlet tarafından yerine getirilmesinin daha uygun olduğu görüşü tüm dünyada genel kabul görmekteydi. Üçüncüsü, bazıları devlet işletmeciliğinin genel olarak daha iyi ekonomik performansa yol açtığına inanıyorlardı. Bunda Sovyet propagandasının özellikle Batılı aydınlar üzerinde etkili olmasının rolü büyüktü.

Neden Özelleştirmeye Çalışıyoruz?

Tüm dünyada özelleştirmeyi savunanların en temel iki gerekçesi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Birincisi, temelde kapitalizmin gelişme dinamiğinin ardında özel mülkiyetin olduğu anlayışıdır. Mülkiyete tabi varlığın değerindeki artışlardan sadece o mülkün sahibi doğrudan faydalanır. Bu yüzden sadece mülkün sahibi o varlığı en iyi şekilde kullanır. Kamu malı ise “hiç kimsenin” malıdır ve onu iyi kullanmak için kimse çaba sarf etmez. (Kimse kendi evindeki tuvaletin duvarlarını karalamayı aklından geçirmez ama umumi tuvaletler grafittilerle doludur) Eğer ekonomide kaynaklar kıtsa bunları iyi kullanmak gerekir. İyi kullanmanın yolu da bu kaynakları özel mülkiyete dönüştürmekten geçer.

Devlet sadece malı üretmekle kalmaz. Çoğu zaman ürettiği malın, piyasa fiyatını da belirler. Devletin fiyat belirleme yoluyla piyasalara müdahale etmesi kaynak dağılımını bozar, özel sektörü etkin olmayan yatırımlar yapmaya yönlendirir. 1980’li yıllardan önce faiz oranlarının devlet tarafından piyasa düzeyinin altında belirlenmesi nedeniyle özel sektörümüz etkinliğine bakmadan birçok yatırım yapmıştır. Sonra bu yatırımlardan üretilen malların maliyeti yüksek olunca yabancı mallarla rekabet edememiş ve Türkiye’yi dış dünyaya kapamışlardır.

Bu fikirler yüzyıllardır dile getirilmesine rağmen devletin ekonomiye müdahalesini savunan görüşler 20. yüzyılın başından 1980’lere kadar altın dönemini yaşadı. 1980’lere geldiğimizde ise Batı dünyası devlet müdahalesini içinde bulunduğu bunalımın sorumlusu olarak görmeye başladı. Piyasa ekonomisinin hakim kılınmasının

ekonomik performansı olumlu etkileyeceği fikri genel kabul gördü. Bunun ilk ve kapsamlı uygulaması İngiltere’de Muhafazakâr Margaret Thatcher hükümeti tarafından yapıldı. Thatcher özelleştirme ve piyasa mekanizmasını daha iyi işletmeye yönelik politikaların sembolü haline geldi.

Kamu mülkiyeti-kamu müdahalesi anlayışına en büyük darbe sosyalist sistemin 1990’ların başında çökmesiyle geldi. Yıllardır Sovyetler ve uyduları “Biz sosyalizm sayesinde refah içinde yüzüyoruz” propagandası yapmasına rağmen, bazıları bunun bir aldatmaca olduğunun farkındaydılar; ancak bu ülkelerin bağımsız bir ekonomik analizini yapmak mümkün olmadığından söylediklerini ispatlayamıyorlar, en azından, geniş kitlelere dertlerini anlatamıyorlardı. Çöküş ile “takke düştü, kel göründü”. Bu çöküşün konumuz açısından en önemli mesajı şuydu: “Fabrika yapmakla iş bitmiyor. Onu işletmek de önemli.” Hâlbuki bizim gibi ülkelerdeki politikacılar her köye fabrika yaptıklarında memleketin kalkınacağını düşünüyorlardı; ama gerçekler bunun doğru bir düşünce olmadığını söylüyordu. Sovyetler fabrikasızlıktan değil, aşırı fabrikadan ya da kötü çalışan fabrikalardan batmıştı. Kapitalizme geçildikten sonra eski Sovyet vatandaşları bu işe yaramayan fabrikaların inşaat malzemelerini, makinelerini çalarak eskisine göre daha verimli alanlarda kullandılar.

25 Yılı İkiye Katlayan Bir Yıllık Performans

Yaygın inancın aksine, piyasa ekonomisi ideolojisi Türkiye’de fikrî düzeyde hiçbir zaman egemen olmadı. Hâlbuki atalarımız diye çoğu zaman göğsümüzü gererek adını andığımız Osmanlı İmparatorluğu’nda, savunma hizmetleri bile özel sektöre devredilmişti. Bunun dışında demiryolları, elektrik dağıtımı, şehiriçi deniz ulaşımı çok yakın zamana kadar özel sektörün elindeydi. Daha sonra Batı’dan örnek alınan merkezî devlet anlayışının gelişimi ile devlet kapısından geçinme geçer akçe oldu. Analar kızlarını memura vermeye, oğlan çocuklarını da memuriyete sokmaya can atmaya başladılar. Fakat bürokrasi kendi başına bir değer yaratmadığı için bu işi yapmak üzere bir özel girişimci sınıf yaratma gereği doğdu. Alışkanlıktan olsa gerek yeni sermayedar sınıfı da sırtını devlete yaslamaktan çok hoşlandı. Sonra da devletten hiç kopamadık.

Siyasi düzeyde özelleştirme söyleminin hayatımıza girmesi şaşırtıcı bir biçimde Batı ile aynı tarihlerde oldu. Ancak Anavatan Partisi hükümetleri ortam müsait olmasına rağmen gerek yeterli kararlılığın olmaması gerekse toplumsal tepkiler nedeniyle

yeterince özelleştirme yapamadılar. Dolayısıyla, Turgut Özal'ın ve ANAP'ın özelleştirmeye en büyük katkısı bu kavramı ülke gündemine taşıması oldu. Takip eden koalisyon dönemlerinde de çeşitli nedenlerle çok çarpıcı bir özelleştirme yapılamadı. 2005 yılı başına kadar yapılan özelleştirme 9,4 milyar dolardı. Bu yılın ilk 9 ayında yapılan özelleştirmeler ise sürpriz biçimde 17 milyar doları buldu. Yani 25 yılda yapılan özelleştirmenin yaklaşık iki katı özelleştirme bir yıla sığdırıldı. Bu çarpıcı sonuç tartışmaları yeniden alevlendirdi.

Özelleştirilen Kuruluşlar Yabancılara Peşkeş Çekiliyor mu?

Refahın yolu daha fazla üretmekten geçer. Daha fazla üretmek için daha fazla emek ve sermaye kullanmak gerekir. Bizim gibi ülkelerde emek bulmak kolaydır ama sermaye sınırlıdır.

Bu nedenle gelişmekte olan ülkeler yabancı sermayeyi ülkelerine çekmek için bin bir takla atmaktadırlar. Aramızdan bazıları "yabancı sermaye önünde takla atmayalım" düşüncesinde olabilir. Bu kişiler emin olmalıdırlar ki Türkiye'nin arkasında onlarca ülke yabancı sermaye için takla atmaya hazır beklemektedirler. Bu yüzden Türkiye sermaye seçme şansına çok da sahip değildir. Ancak yabancılara karşı milli cephe oluşturma fikri özellikle siyasi arenada iyi prim yapmaktadır. Globalleşen dünyada yabancı sermayeden duyulan korku Türkiye gibi ülkelerle sınırlı değildir. Almanya'da da Alman şirketlerinin yabancılar tarafından satın alınması kamuoyunda tedirginlik yaratmıştı. Politikacılar orada da bu argümanı sonuna kadar suistimal ettiler. Örneğin Sosyal Demokrat Parti Başkanı Franz Müntefering, yabancı sermaye fonlarını Alman şirketlerini talan eden çekirge sürülerine benzetti. Ancak aynı kişi ulaştırma bakanı iken bütün otoban dinlenme tesislerini yabancılara satmıştı.

Fransa'da da benzer polemikler yaşanmıştı.

ABD'li Pepsi şirketinin Fransız Danone şirketi hisselerini satın alacağına dair söylentiler de Fransa'da benzer tepkilere neden oldu. Cumhurbaşkanı Chirac yabancı sermayeye karşı olmadıklarını; ama anahtar Fransız şirketlerini korumak için sıkı önlemler alınması gerektiğini söyledi. Başbakan Villepin, milli şirketlerin yabancıların ele geçirmelerine (takeover) karşı yeterince korunmadığını belirtti ve Fransız hükümetinin ekonomik milliyetçilik için daha fazla enerji harcaması gerektiğini ifade etti. Ancak, Fransız siyasiler kendi şirketlerini yabancılara karşı koruma nutukları

atarken Fransız devletinin de ortağı olduğu France Telecom, İspanya'da bir cep telefonu operatörü satın almaktaydı. Diğer taraftan, Fransa'nın en büyük 40 şirketinin yarıdan fazlası yabancı yatırımcıların mülkiyetindeydi.

Sadece telekom dünyasındaki karmaşık uluslararası bağlantılar bile yabancı sermayeye ne kadar karşı olunması gerektiği konusunda herkesin kafasını karıştırmaktadır. Örneğin Global One şirketinde Fransız ve Alman Telekom şirketleri ve ABD'li Sprint şirketi ortaklar. Çek Telekom'un özelleştirmesinde en yüksek teklifi İspanyol Telefonica şirketi verdi. Royal Dutch Telekom (Hollanda) Almanya'nın e-plus telekom şirketini satın aldı. İrlanda Telekom şirketinin de, Kuzey İrlanda sorunu nedeniyle problemler yaşadığı, İngiltere merkezli Vodafon şirketi tarafından 2001 yılında satın alındığını belirtmekte yarar var. Türkiye de bu pazarda karmaşık mülkiyet ilişkilerine dahil oldu. Arnavutluk Telekom, Orta Asya'daki yatırımlarıyla parlayan Çalık Grubu tarafından satın alındı. Özelleştirilmeyi istemeyen Türk Telekom hem Bulgaristan hem de Kırgızistan'da telekom özelleştirmesi ihalelerine girdi. Turkcell, Kazakistan'ın iki cep telefonu operatöründen biri. Böyle bir ortamda sadece Türkiye yabancı sermaye tehdidi altında demek ne derece doğru olabilir? Eğer bir tehlike varsa hepimiz tehlikedeyiz demektir.

Her şeye rağmen yabancı sermayeden çekinenlerin bilmesi gereken, özelleştirme ile gelen yabancı sermayenin abartılacak kadar büyük olmadığıdır. Bu seneki özelleştirmelerde sadece Türk Telekom'un tamamı yabancı sermayeli bir kuruluşa satılmıştır ve bu satışla gelmesi beklenen sermaye miktarı 6,5 milyar dolardır. Zaten Türkiye'ye 80 yılda giren yabancı sermaye miktarının Hollanda'ya bir yılda giren yabancı sermaye tutarı kadar bile olmadığını düşünürsek, bu konuda çok da fazla korkulacak şey olmadığını söyleyebiliriz.

Karlı Kuruluşları Özelleştirmek Akıl Karı mı?

Evet. Özelleştirme ile hedeflenen kârlılık değil etkinliktir. Bir kamu kuruluşu piyasalarda tekel konumdadır. Kötü yönetilmesine, kaynakları israf etmesine rağmen kâr ediyor olabilir. Ya da kamu kuruluşu yılda 5 TL kâr elde ediyor; ama muadili özel sektör kuruluşu 15 TL kâr ediyorsa kamu kuruluşunu kârlı mı saymalıyız? Belki de gerçekten çok yetenekli ve çok dürüst bir yönetim başa gelmiştir. Kamu kuruluşunu iyi yönetiyor, kaynakları etkin kullanıyordur. Bu durum bile özelleştirmeme için mazeret değildir.

Çünkü mevcut durum tesadüfidir. Kamu kuruluşunun doğası gereği sürekli bu nitelikte bir yönetimi başa getirmesi mümkün değildir.

Gelelim Türkiye'deki tartışmalara... Bazı kesimler TÜPRAŞ ve Erdemir'in kârlı kuruluşlar olduğunu ve bunların satılmaması gerektiğini iddia ediyor. Hâlbuki bu iki kuruluş da talepteki arızı artışların yarattığı fiyat yükselmesi nedeniyle kâr etmekte. Peki, Çin'in ateşlediği yassı demir talebi bittiğinde Erdemir, petroldeki talep azaldığında TÜPRAŞ aynı kârlı konumlarını sürdürebilecekler midir? Yarın zarar etmeye başladıklarında bu şirketlere belki bugünkü kadar para veren çıkmayacak hatta müşteri bile bulunamayacaktır. O zaman özelleştirmeye karşı çıkanlar uğranan kaybı kendileri telafi edebilecekler midir? Uzun bir zaman dilimi ele alındığında kâr-zarar konusu daha bariz ortaya çıkmaktadır. 1985-2004 yılları arasında vergi sonrası toplam KİT zararlarının 21 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir. Burada Deniz Gökçe'nin TÜPRAŞ'a ilişkin sürekli verdiği çarpıcı örneği yinelemekte yarar var. TÜPRAŞ'a teklif veren Macar MOL şirketi bizim paha biçemediğimiz TÜPRAŞ gibi bir şirket. Macarlar bu şirketin kıymetini bilemeyip (!) 1995 yılında özelleştirmişler. Şimdi bu şirket TÜPRAŞ'la yaklaşık aynı ciroya sahip olmasına rağmen ondan üç kat daha fazla kâr ediyor. Şirket 9 ülkede faaliyet göstermeye başlamış ve hisse değeri 9 milyar dolara fırlamış. Bu arada Macaristan'ın nüfusunun 10 milyon olduğunu ve sosyalist sistemden daha 15 yıl önce kurtulduğunu belirtelim.

Ülkenin Güzide Kuruluşlarını Özelleştirmede Bu Kadar Acele Etmesek mi?

Özelleştirmeden beklenen yararlardan biri de özelleştirme gelirlerinin hükümetlerin borçlanma gereklerini azaltmasıdır. 1995 yılında Türk Telekom'u satabilseydik 20 milyar dolar gelir elde edilebileceği düşünülüyordu. Bu meblağ da o dönemki iç borçların % 80'ini karşılamaktaydı. Diğer telekomların satışı, cep telefonlarının yaygınlaşması gibi gerekçelerle bugün o değer çok altında bir rakama razı olduk. Telekom özelleştirmesi ile elde ettiğimiz gelir bugün iç borçların % 10'unu bile karşılamıyor. Telekom sektöründeki teknolojik gelişmeler tüm hızıyla devam ediyor. Bu alandaki belki de en önemli gelişme, internet üzerinden telefon görüşmelerinin giderek yaygınlaşması. Önce bilgisayardan bilgisayara görüşme sağlayan web tabanlı telefon görüşmelerini artık bir cihazla internete bağlanmış telefonlarla da yapmak mümkün. Kısaca VOIP (Voice over Internet Protocol) olarak adlandırılan bu teknolojiye konuşmalar veri şebekeleri üzerinden dijital enformasyon paketleri şeklinde yollandığı

için konuşmalar daha ucuza yapılabiliyor. Ayrıca kullanıcı telefon numarasını sadece evinden değil, internet bağlantısının olduğu her yerden kullanabiliyor. The Economist'in son sayısında yayınlanan bir makalede, ABD'de VOIP internet abonelerinin sayısının 1.8 milyon olduğu ve bu sayının, 2010'da 17,5 milyona ulaşacağını beklendiği ifade ediliyor. Artan rekabete paralel olarak ABD'de hem sabit hem de mobil telefon şirketlerinin gelirlerinde düşüşler gözlenirken özellikle de internet şirketlerinin, bu alana artan bir ilgisi var.

Türkiye'de, ABD'deki kadar olmasa bile, VOIP teknolojisinin kullanıldığını tahmin ediyorum. Bu sayının önümüzdeki günlerde de katlanarak artacağından eminim. Yani Türk Telekom'un piyasa gücü önümüzdeki yıllarda daha da zayıflayacak. Bu yıl sonuçlanan ihaleden sonra Türk Telekom'un satışının iptali için yeniden davalar açıldığını basından izliyorum. İnanıyorum ki, eğer özelleştirme karşıdan başarılı olursa, bir sonraki satışta bugünkü satış fiyatının belki yarısını bile almak mümkün olmayabilir. Hatta Türk Telekom diğer bazı örneklerde olduğu gibi devletin elinde kalabilir. Bu durumda ekonomide beklenen rahatlama bir başka bahara ertelenir.

Stratejik KİT'leri de mi Özelleştirelim?

Bu memlekette ne zaman bir özelleştirme gündeme gelse tüm özelleştirme karşıtları strateji uzmanı oluveriyorlar. TÜPRAŞ'ta stratejik şirket tartışması yeniden gündeme geldi. TÜPRAŞ'ı stratejik olarak adledenlerin savı sanırım şu: Bu şirketi alanlar yarın, örneğin bir savaş halinde bize uçak benzini vermezse ne yaparız? Benim cevaplarım: 1- El koyarız. Yine eskisi gibi çalıştırırız. Nasılsa satın alan adam tesisi sırtına yükleyip bir yere götürecek hali yok. 2- Başka rafinerisi olmayan ülkeler (sanırım dünyadaki her ülkede rafineri yok) ne yaparsa onu yaparız. Yani satın alırız. (İran can düşmanı İsrail'den silah alabiliyorsa parayı veren, her yerden her şeyi alabilir sanırım). Zaten TÜPRAŞ işlediği petrolün neredeyse tamamını ithal ediyor. Bu durumda strateji uzmanlarının Türkiye Cumhuriyeti'nin yurtdışında petrol kuyusu işletmesini savunmaları da akıllıca olmaz mı? Bu yüzden "stratejik kuruluş" kavramını öne sürmenin özelleştirmeye karşı olanların uydurduğu bir strateji olduğunu düşünmeden edemiyorum.

Özelleştirilen kuruluşlar çalışanlara ya da yöre halkına satılsa daha adil olmaz mı?

Bu önerinin kulağa hoş geldiğini biliyorum; ama bu savı ileri sürenlerin bunun daha iyi bir yöntem olduğunu göstermeleri gerekiyor. Çalışanlar şirketlerini iyi idare edebilseydi, Yugoslavya'daki işçi konseyleri modelinin yürümesi gerekirdi. Yine sosyalist sistemin çöküşünden sonra Rusya'da ve diğer eski Sovyet cumhuriyetlerinde birçok kuruluş çalışanlarına devredildi. Onların da büyük çoğunluğu ya kapandı ya da daha sonra hisseler büyük kapitalistlerin elinde toplandı. Benzer biçimde 1970'li yıllardaki Türkiye'deki işçi şirketleri deneyimi de hüsrarla sonuçlanmadı mı? Karabük Demir Çelik Fabrikaları işçi sendikaları ve esnaf odalarından oluşan bir gruba devredildikten sonra ağır bir borç batağına girip, devlet tarafından kurtarılmadı mı?

Bence bu yöntem ancak hiçbir şekilde özelleştirmenin mümkün olmadığı durumda uygulanabilecek bir yöntemdir. İşçilerin arasında girişimcilik yeteneği bulunanlar zaten bir şekilde bunu başaracaklardır. Çoğunluk hisselerinin çalışanlara satışı konusunda ısrar ise, büyük ihtimalle, kamu üzerine yeni yükler getirmekten başka hiçbir işe yaramayacaktır.

Özelleştirmelerden Kimler Rahatsız Oluyor?

Birçok siyasetçi kamu kuruluşları üzerinden kendilerine, yakınlarına ve yandaşlarına menfaat sağlıyor. Kamu bankaları aracılığıyla rantlar aktarılıyor. Koalisyon dönemlerinde koalisyon partileri arasında kamu bankalarının kontrolünü almak için kavgalar çıkıyor. Özelleştirmeden menfaatleri zarar görenler sadece politikacılarla sınırlı değil. Sendikalar da özelleştirmeyi istemiyor. Türkiye'de sendikacılık kamu ağırlıklı. Sanayi sektöründe kamu kesiminde sendikalaşma oranı % 90 iken bu oran özel kesimde % 40 civarında. Özelleştirme ile sendikalar büyük bir güç kaybına uğrayacaklarını tahmin ediyorlar. Bir de bu kuruluşlarda çalışanlar var. Kamu kuruluşlarının önemli bir kısmında çeşitli nedenlerle istihdam fazlası var. Bunların maliyeti kamunun üzerine yıkılıyor. Ancak mülkiyet değişince özel sektörün bu maliyeti kamunun üzerine yıkması mümkün değil. Dolayısıyla, hâlihazırda çalışanların bir kısmı özelleştirme ile işini kaybedecek. Piyangonun kendisine çıkabileceğini düşünen çalışanlar da özelleştirmeye karşı çıkıyorlar. Bunların dışında ideolojik olarak özelleştirmenin yararlı olmayacağını düşünenler var. Bu gruplar bir araya gelince çok güçlü bir özelleştirme karşıtı cephe oluşuyor.

Cumhuriyet tarihindeki en büyük özelleştirmeyi yapan AK Parti hükümeti başarılı mı?

Bu soruya basitçe evet ya da hayır diye cevap vermek zor. Türkiye’de politikacılar her zaman herkesi memnun etmeye çalışan politikalar uygularlar.

Hatta bunları yaparken yaptıkları işin maliyetinin ne olduğunu düşünmeden sadece getirilerine göre hareket ederler. (Örneğin, hapishanedeki katillere, hırsızlara çıkarılan affın, affı çıkararak partiye ne kadar oy kazandırdığını, diğer taraftan hem partiye hem de topluma verdiği zararı hep merak etmişimdir.) Bu anlamda değerlendirildiğinde şimdiki hükümet uzun dönemli getiriler için kısa vadede politik geleceğini riske atmıştır. Bu da bence övgüye değer bir davranıştır. Bundan sonraki başarı kriteri özelleştirme gelirlerinin nereye harcanacağıdır. Şu an için en akılcı harcama kalemi iç borçların ödenmesi gibi gözükmektedir. Özelleştirme gelirlerinin bu şekilde harcanması durumunda borçlanma gereği azalacak, faizler düşecek ve ekonomide canlanma sağlanabilecektir. Zaten hükümet de elde ettiği geliri bu şekilde harcayacağına dair taahhüderde bulunmaktadır. Bu, hükümetin başarı hanesine eklenecek olumlu bir puandır. Bu olumlu gelişmelere karşın bağımsız düzenleme kurumları aracılığıyla çeşitli gerekçelerle ekonomiye yapılan müdahaleler artmaktadır. Devletin ekonomiye müdahalesinin azaltılması konusunda samimi olan hükümetlerin bu konuda da gerekli duyarlılığı göstermesi beklenir.